

Interpretácia kultúrneho a prírodného dedičstva: teória a prax

Michaela Kubíková

Abstrakt: Jedným z nástrojov, ako sa dá podnecovať záujem o historické prostredie a kultúrne či prírodné dedičstvo, je jeho správna a atraktívna interpretácia. Interpretácia kultúrneho a prírodného dedičstva ako taká má aj na Slovensku dlhú tradíciu a s jej príkladmi sa môžeme stretnúť veľmi často. Stále málo používaný a nový je vlastný pojem „interpretácia“, ktorý ešte nestihol preniknúť do všeobecného povedomia. Väčšinou sa nahrádza termínmi, ako sú propagácia, prezentácia, informácie, ktorých obsah je však trochu odlišný.

Príspevok prezentuje interpretáciu ako *komunikačný proces a výchovno-vzdelávaciu* aktivitu predurčenú na odhaľovanie významov a vzťahov nášho kultúrneho, ale i prírodného dedičstva širokej verejnosti (návštevníkom, ale i obyvateľom daných lokalít) *cez ich priame* skúsenosti, zážitky s kultúrnymi, historickými objektmi, artefaktmi, krajinou alebo miestom. Na konkrétnych príkladoch prezentuje súčasnú interpretačnú prax na Slovensku. Zároveň prezentuje možnosti medzinárodnej spolupráce v danej oblasti so sieťou Interpret Europe, ktorej koordinátorom za Slovensko je organizácia Národný Trust, n. o.

Kľúčové slová: interpretácia kultúrneho a prírodného dedičstva – priama skúsenosť – interpretačné plánovanie – osobná a neosobná forma interpretácie – Interpret Europe.

Heritage Interpretation: Theory and Practise

Abstract: One of the tools which can be used in order to raise the interest of our audience in historic environment – cultural or natural heritage is its proper and attractive interpretation. There is a long tradition of heritage interpretation also in Slovakia, however the term interpretation is still quite new and not used very often. Instead of the term interpretation we can see the use of terms like propagation, presentation, information which content is however a little bit different.

The article is presenting interpretation as a communication process and educational activity which aims to reveal meanings and relationships of our heritage by firsthand experience with the cultural, historical objects, landscape or place. Examples of concrete projects and interpretive practise is included. Also the possibilities of international co-operation with Interpret Europe network and The National Trust of Slovakia as its country co-ordinator is presented.

Key words: heritage interpretation – first-hand experiences – interpretive planning – personal and non-personal interpretation – Interpret Europe.

Spomínate si na moment, keď ste konečne pochopili niečo, čo vám dlho vrtalo v hlave? A poznáte ten okamih, keď dohrá krásna hudba, skončí divadelné predstavenie, alebo vyjdete von z lesa a pred vami sa naraz otvorí krásny výhľad? Čo majú tieto chvíle spoločné s interpretáciou kultúrneho a prírodného dedičstva? Zapísali sa hlboko do vašej pamäti – a dobrá interpretácia sleduje ten istý cieľ!

1. ČO CHÁPEME POD POJMOM INTERPRETÁCIA?

Jedným z nástrojov, ako sa dá podnecovať záujem o historické prostredie a kultúrne či prírodné dedičstvo, je jeho správna a atraktívna interpretácia.

Interpretácia ako taká má u nás dlhú tradíciu a s jej príkladmi sa môžeme stretnúť veľmi často. Ale vlastný pojem „interpretácie“ je nový a do všeobecného povedomia ešte nestihol preniknúť. Väčšinou sa nahrádza termínmi, ako sú propagácia, prezentácia, informácie, ktorých obsah je však trochu odlišný.

Freeman Tilden, ktorý napísal na túto tému aj prvú knihu, interpretáciu definoval ako „činnosť odhaľujúcu návštevníkom, ktorí po tejto službe túžia, niečo z krásy a kúzla, inšpirácie a duchovného obsahu miesta, ktoré ležia za tým, čo môže návštevník sám vnímať svojimi zmyslami“.

V danej definícii si všimnúť môžeme niekoľko bodov:

1. „*návštevníkom, ktorí si to želajú*“ – tvorcovia expozície, panelov na náučnom chodníku či sprievodcovia v rámci svojej činnosti sa zameriavajú na návštevníkov, ktorí prichádzajú vo svojom voľnom čase. Väčšinou nie sú k návšteve nútení, a preto je jednou z úloh interpretácie motivovať a provokovať.
2. „*niečo z krásy a kúzla a duchovného významu (miesta)*“ – osloví človeka vôňa a krása kvetu, alebo jej latinský názov a stupeň ohrozenia? Zmyslom interpretácie nie je učiť alebo len podávať faktické informácie, ale predovšetkým inšpirovať a prebúdzat predstavivosť.
3. „*ktoré ležia za tým, čo môže návštevník sám vnímať svojimi zmyslami*“ – interpretácia odhaľuje skryté významy a širšie súvislosti vecí, ktoré môžeme priamo vnímať zmyslami.

Keď to zhrnieme: *Interpretácia má motivovať a vyvolávať otázky, ktoré návštevníkov zaujímajú, a má odhaľovať skryté významy a súvislosti medzi vecami okolo nás.*

V knihe z roku 1957, ktorej autorom bol tiež vyššie uvedený Freeman Tilden, *Interpreting our heritage* sa pod pojmom interpretácia chápe: „*Vzdelávacia aktivita, ktorej cieľom je odkryť významy a prepojenia prostredníctvom použitia originálnych objektov, skúseností z prvej ruky a ilustračných médií, a to prednostne pred jednoduchou komunikáciou faktografických informácií.*“

2. INTERPRET EUROPE

Na celoeurópskej úrovni sa problematike interpretácie kultúrneho a prírodného dedičstva venuje medzinárodná sieť Interpret Europe. Daná organizácia:

- podporuje dialóg a spoluprácu medzi združeniami, univerzitami, poskytovateľmi a profesionálmi v danej oblasti;
- má viac ako 1000 členov z 55 krajín. Sídlo v Nemecku;
- sústreďuje sa na výskum a vzdelávanie;
- spolupracuje s Radou Európy aj pri príprave Dní európskeho kultúrneho dedičstva;
- organizuje pravidelné stretnutia koordinátorov za jednotlivé krajiny.

Koordinátorom aktivít uvedenej siete na Slovensku je Mgr. Michaela Kubíková, Národný Trust, n. o. V súčasnosti Národný Trust, n. o., zabezpečuje kurzy, ktoré vznikli v spolupráci so sieťou Interpret Europe a partnermi z ČR, Maďarska a Poľska. Ich tvorba bola podporená prostredníctvom Visegrad Fund. Certifikované kurzy Interpret Europe, ktoré na Slovensku realizuje Národný Trust, n. o.:

- Kurz interpretačného písania – Certified Interpretative Writer,
- Kurz interpretačného sprevádzania – Certified Interpretative Guide.

Viac info na www.interpret-europe.net a www.nt.sk.

3. INTERPRETÁCIA AKO ŠPECIFICKÝ KOMUNIKAČNÝ PROCES

Interpretácia je v podstate cesta, ako pomôcť ostatným ľuďom oceniť niečo, o čom sme presvedčení, že si zaslúži ich pozornosť. Interpretácia sa môže týkať budov (hradov), národných parkov alebo iných kategórií chránených území, priemyselných pamiatok, kultúrnej krajiny, historických parkov a záhrad, ale aj historických udalostí, osobností a iných nemateriálnych súčastí kultúrneho dedičstva.

Interpretácia je *teda komunikačný proces a výchovno-vzdelávacia aktivita* predurčená na odhaľovanie významov a vzťahov nášho kultúrneho, ale i prírodného dedičstva širokej verejnosti (návštevníkom, ale i obyvateľom daných lokalít) cez ich priame skúsenosti, zážitky s kultúrnymi, historickými objektmi, artefaktmi, krajinou alebo miestom.

Interpretácia dáva miestam, historickým štruktúram zmysel. Priestor sa stáva miestom, keď sa fyzické prostredie obohatí jeho významom pre ľudí.

Interpretácia je forma rekreačného vzdelávania. Jej cieľom môže byť aj zmena správania sa či kontrola správania sa návštevníkov v ohrozenom území, lokalite. V tom prípade slúži ako účinný manažmentový nástroj.

Interpretácia v kontexte cestovného ruchu je marketingovým nástrojom na zvýšenie atraktivity miesta.

4. ROZDIEL MEDZI INTERPRETÁCIOU A INFORMÁCIOU

Existuje podstatný rozdiel medzi interpretáciou a informáciou. Informácia iba podáva fakty, zatiaľ čo interpretácia môže upútať, provokovať myšlienky, alebo dokonca

„zatriasť“ človekom, takže získa úplne nový pohľad na vec, ktorú si prišiel pozrieť. To však niekedy znamená byť kontroverzný, ale pokiaľ návštevníci budú odchádzať a zanietené debatovať o navštívenom mieste, je to výborné!

Často sa však stretávame s pravým opakom – na paneloch čítame a od sprievodcov počujeme iba informácie, ktoré okamžite zabúdame, pretože nás ničím nezaujali. Neprebudili nás, nedotkli sa nás! Podstatou dobrej interpretácie je odkrývanie nových pohľadov na to, čo robí dané miesto príťažlivým.

Nové poznanie môže byť i emocionálne. Sprievodca, ktorý dokáže prinútiť svoje publikum precítiť smútok, súciť alebo hnev nad osudom vecí, ľudí atď. je dobrým interpretom. Rovnako letáčik, ktorý dokáže oživiť napr. históriu zanedbanej, neudržiavanej historickej záhrady alebo parku a zanechať v návštevníkoch pocit, že navštívili úžasné miesto, je kvalitne spracovaným.

5. DOBRÁ INTERPRETÁCIA

- upúta pozornosť;
- poskytuje spojenie medzi interpretovanou lokalitou a vlastnými skúsenosťami návštevníka;
- je relevantná;
- je príjemná, zaujímavá a zmysluplná;
- je dobre organizovaná, jednoduchá na používanie a pochopenie;
- spĺňa požiadavky každého publika;
- komunikuje jasnú tému alebo myšlienku.

6. S AKÝMI FORMAMI INTERPRETÁCIE SA STRETÁVAME?

Ako sme už na začiatku napísali, interpretácia ako taká nie je na Slovensku neznámym javom. Aj na Slovensku má interpretácia dlhú tradíciu a s jej príkladmi sa môžeme stretnúť veľmi často.

Nový je len vlastný pojem „interpretácia“ v súvislosti s fyzickým a duševným sprístupňovaním kultúrneho a prírodného dedičstva, v súvislosti s cestovným ruchom, marketingom, manažmentom správania sa návštevníkov v navštívených lokalitách či v súvislosti so sociálno-ekonomickým rozvojom územia.

Na Slovensku sa stretávame s obidvomi základnými druhmi interpretácie: osobnou a neosobnou.

Osobná forma interpretácie:

- exkurzia so sprievodcom, sprievodcovský výklad v múzeu, galérii;
- s prepravou po lokalite alebo regióne;
- exkurzia na miesta, kde ľudia pracujú alebo žijú, napr. deň otvorených dverí;

- sledovanie živých ukážok, napr. tradičné remeslá, technológie, šermiarske a dobové;
- vystúpenia v historických kostýmoch;
- počúvanie príbehov – skutočných alebo mýtov (najmä pre detského návštevníka);
- účasť v organizovanej aktivite, napr. inštruktáž v poznávaní rastlín, živočíchov, sledovanie, alebo aj účasť v predstaveniach, napríklad rekonštrukcia historickej bitky...

Neosobná forma interpretácie:

- interpretačné tabule, náučné chodníky;
- rôzne publikácie, letáky či brožúrky, pohľadnice a pod.;
- výstavy a sprievodné texty a pod.;
- multimediálna prezentácia (3D projekcie, počítačové animácie a pod.), tzv. návštevnícke centrá – ktoré sú v zahraničí (najmä v anglicky hovoriacich krajinách) veľmi obľúbenými a navštevovanými miestami (napr. na známych archeologických lokalitách), umelecká forma interpretácie krajiny či historického prostredia – tzv. landart (a pod.).

7. PLÁNOVANIE INTERPRETÁCIE

Dobrá interpretáciu však treba plánovať. Plánovanie zahŕňa premýšľanie o nasledovných veciach:

- prečo chceme s návštevníkmi komunikovať;
- kto sú naši návštevníci;
- čo ďalšie sa deje v okolí;
- aké je naše miesto, ktoré chceme interpretovať, čo môžeme ponúknuť a čo o ňom chceme povedať;
- akým spôsobom a kde to povieme.

8. K ČOMU JE PLÁN INTERPRETÁCIE DOBRÝ?

- zistíme, či je naša interpretácia vhodná;
- stanovíme si konkrétne a jasné ciele, ujasníme si, prečo sme sa do tohto projektu pustili;
- budeme vedieť, kto je naše publikum – čo nám umožní plánovať našu interpretáciu s jasnou predstavou o ľuďoch a skupinách, ktoré budeme oslovovať;
- premyslíme si, kam chceme smerovať pohyb návštevníkov a kam chceme, aby nechodili, takže môžeme ochrániť citlivé oblasti;

- zvážime, aká iná interpretácia sa v našej oblasti ponúka, a svoju interpretáciu môžeme naplánovať tak, aby túto dopĺňala, a nie ju dupľovala, alebo s ňou súperila;
- budeme poznať svoje témy, takže nebudeme musieť stráviť celé dni „lovením“ každého zlomku potenciálne užitočnej informácie o všetkých stránkach našej lokality;
- vyjasníme si, aké médiá sú vhodné s ohľadom na charakter našej lokality a jej citlivosť, naše pravdepodobné publikum a jeho očakávané množstvo, témy, ktoré prezentujeme a zdroje, ktoré dokážeme získať.

9. PRÁCA S ĽUĎMI – ZAPOJENIE MIESTNEJ KOMUNITY

Ústredným bodom každej interpretácie je však práca s ľuďmi. Ľudia fungujú ako vysielateľ, ale i prijímač posolstva interpretácie. Pokiaľ má mať náš interpretačný plán dostatočne silnú podporu, aby mohol byť úspešne realizovaný, musíme pracovať so širokým okruhom ľudí.

Aj keď na interpretáciu väčšinou hľadáme viac-menej z vedeckého uhla a očami akademikov, a podľa toho sa snažíme aj interpretovať hodnoty národného či svetového kultúrneho dedičstva, nemali by sme zabúdať, že interpretácia je veľmi často spojená s lokálnymi, „obyčajnými“ dielami človeka a prírody. A práve tieto miestne hodnoty dodávajú každému miestu jeho autentický charakter, neraz ťažko opisateľný odborným jazykom – charakter, ktorý sa odráža v spôsobe, akým ľudia danú krajinu či miesto v minulosti využívali, alebo ďalej využívajú, v ich vzťahu k prírode, k historickým objektom, v tradíciách obsiahnutých v piesňach, povestiach či výtvarnom prejave.

Skutočne je veľmi dôležité, aby boli miestni ľudia zapojení do procesu, v ktorom sa rozhoduje o tom, čo chceme interpretovať, kde a akým spôsobom.

Uvedenie tejto myšlienky do praxe nám významne pomôže pri tvorbe interpretačných produktov, ktoré najlepšie odrážajú charakter lokality, sú pre ňu relevantné a potrebné. Zároveň majú z hľadiska ich udržateľnosti veľkú šancu získať podporu miestnych obyvateľov, ktorí sa týmto spôsobom stávajú ich spoluvorcami a spolumatiteľmi. Preto je veľmi dôležité ešte predtým, ako sa pustíme do interpretácie, poznať názory miestnych ľudí, spôsob, akým vnímajú svoje okolie, ako sa s ním stotožňujú a čo v ňom považujú za dôležité – čo o sebe chcú povedať.

Do interpretácie by mali byť zapojení: zástupcovia úradov, do ktorých kompetencie spadá naša práca a ktorých zdroje by ju mohli financovať – obecné, mestské či krajské úrady, ale tiež štátne inštitúcie, ako napr. Štátna ochrana prírody, MŽP SR, MK SR, Pamiatkový úrad SR atď.; zástupcovia dobrovoľných skupín, mimovládnych organizácií, miestni obyvatelia; jednotlivci vrátane odborníkov na konkrétnu problematiku, vlastníci pozemkov a podnikatelia.

10. BENEFITY INTERPRETÁCIE

Interpretácia rozširuje horizonty/umožňuje odlišné pohľady. Udržiava pri živote aj nehmotné kultúrne dedičstvo. Zvyšuje akceptovateľnosť obmedzení, ktoré vyplývajú z potreby konzervačných opatrení. Interpretácia znamená presné plánovanie, ako chceme odovzdať naše jasné odkazy.

Pokiaľ sa robí efektívne, profesionálna interpretácia pomáha správcovi a manažerovi chránených lokalít, múzeí a lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva, ako aj samosprávam, regiónom a turistickým destináciám:

- naplňovať ich poslanie vo vzťahu k cieľovým a záujmovým skupinám;
- zvyšovať povedomie o význame ich miest a získať podporu komunity týkajúcu sa ochrany a manažmentu lokalít, zvýšiť počet návštevníkov a príjmov, cez kvalitnú interpretačné programy zlepšiť obraz daného miesta, múzea, miestnej komunity či regiónu;
- dobrá interpretácia pomáha návštevníkom a miestnym obyvateľom rozvíjať zvedavosť a záujem zistiť viac o ich prírodnom a kultúrnom dedičstve, ktoré spoznávajú, pochopiť, prečo sa miesto, zbierka, objekt alebo minulosť považujú za dôležité;
- nájsť potešenie z návštevy miesta, lebo interpretácia využíva neformálne spôsoby vzdelávania, je určená pre ľudí v ich voľnom čase, poskytuje im hlbšie pochopenie vzťahov a súvislostí, ktoré sú pre nich relevantné.

11. PRÍKLADY Z PRAXE

Pre ilustráciu interpretačnej praxe na Slovensku uvádzam príklady interpretácie historických parkov a záhrad v Bratislavskom samosprávnom kraji, ktoré som nedávno osobne navštívila:

- Zámocký park Pezinok,
- Barokový kaštieľ Veľké Leváre.

V Zámockom parku v Pezinku je k dispozícii informačná tabuľa – úvodná a jediná tabuľa náučného chodníku, ktorej stručný obsah je však zameraný najmä na prírodné hodnoty Zámockého parku a nehovorí nič o kultúrno-historických hodnotách tejto lokality. Napriek tomu, že Zámocký park v Pezinku prešiel nedávno procesom obnovy, na interpretáciu jeho hodnôt zrejme nebol vyčlenený dostatočný priestor a nebola jej venovaná veľká pozornosť. Stav tabuliek, ktoré označujú názvy jednotlivých drevín, je kritický. Zaujímavou formou interpretácie predstavujú drevené sochy muža a ženy, ktoré príjemne dotvárajú prostredie parku.

Pri barokovom kaštieli s parkom vo Veľkých Levároch, ktorý je tiež verejnosti stále neprístupný, existujú dva interpretačné panely s takmer rovnakým obsahom, z čoho môžeme usúdiť, že tu zrejme dostatočne nefungovala komunikácia pri plánovaní danej interpretácie.

Obr. 1: Kritický stav
tabuliek označujúcich
dreviny v Zámockom
parku v Pezinku.

Foto:
Michaela Kubiková.

Obr. 2: Príklad slabo
plánovanej interpretácie
– interpretačné tabule pri
barokovom kaštieli
s parkom vo Veľkých
Levároch.

Foto:
Michaela Kubiková.

Obr. 3: Deň otvorených
modranských záhrad.

Foto: archív Národného
Trustu, n. o.

Z hľadiska interpretácie hodnôt historických parkov a záhrad v mestečku Modra je potrebné spomenúť organizovanie kultúrno-spoločenského podujatia Deň modranských záhrad, ktoré je súčasťou celoslovenského podujatia Víkend otvorených parkov a záhrad, ktoré od roku 2007 pripravuje naša organizácia Národný Trust, n. o., v spolupráci s ďalšími partnermi. Cieľom uvedeného podujatia je atraktívnym spôsobom prezentovať a interpretovať hodnoty historických parkov a záhrad a zapájať verejnosť do ich aktívnej ochrany.

12. STRUČNÉ ZHRNUTIE PROBLÉMOV INTERPRETAČNEJ PRAXE NA SLOVENSKU

- otázka kvality, ale aj kvantity (chýbajú publikácie, internetové stránky...);
- stále je veľa pamiatok bez akejkoľvek formy interpretácie a prezentácie;
- nekvalitne spracované informácie (obsah, grafika, jazyk, interaktivita, cieľové skupiny). Čo sa týka kvality poskytovanej interpretácie, v prípade, že sa v lokalite nachádza informačná tabuľa, obsahuje väčšinou stručné informácie o danej lokalite, avšak tieto často nebývajú spracované v podobe tak, aby si ich návštevník ľahšie zapamätal, aby ho niečím upútali, aby sa sám musel zamyslieť nad niektorými otázkami;
- ďalším problémom je, že texty, obrázky bývajú umiestnené na nie veľmi kvalitných informačných tabuliach, čo sa týka materiálu použitého na ich zhotovenie. Dôsledkom je, že tieto tabule sú často zničené buď poveternostnými podmienkami (dážď, slnko), alebo ich najrôznejšími spôsobmi zničia samotní návštevníci;
- niekedy ide kvantita na úkor kvality – neefektívne využité zdroje (napr. množstvo nekvalitných letákov a brožúr, ktorých efektivita je diskutabilná);
- nedostatočná spolupráca zainteresovaných subjektov (slabá miera zapojenie miestnych ľudí);
- v posledných rokoch sa vo veľkej miere začali na Slovensku budovať náučné chodníky, keďže sa vytvorili podmienky pre získanie financií, či už z domácich, alebo zahraničných zdrojov na ich budovanie. Napriek tomu, že náučných chodníkov na Slovensku pribúda a návštevníci rôznych lokalít majú možnosť dozvedieť sa veľa zaujímavých a užitočných informácií, je kvalita (čo sa týka výberu obsahu textu, technickej realizácie, dizajnu informačných panelov a ich trvácnosti či údržby) nedostatočná. Problematická je údržba najmä vtedy, keď subjekt, ktorý získal financie na vytvorenie panelov, nemá už dopredu naplánované prostriedky na ich údržbu. Často sa stretávame so zničenými panelmi, resp. s ich zvyškami, ktoré návštevníkovi skôr pokazia dojem z danej lokality. Existuje však aj veľa pozitívnych príkladov náučných chodníkov, ktoré plnia cieľ, s ktorým boli vytvorené, a funguje aj starostlivosť o ne;
- technické prevedenie tabúľ, panelov, tabuliek a ich nevhodné umiestnenie v teréne;

- veľmi málo využívaná osobná forma interpretácie, ale i umelecké formy interpretácie;
- nedostatočná práca s dobrovoľníkmi;
- málo školiacich možností pre samosprávy, vlastníkov či iných záujemcov o interpretáciu;
- čo sa týka osobnej formy interpretácie, tak v mnohých pamiatkach, hoci by to mohlo byť veľmi zaujímavé, nie je možné získať kvalifikovaného sprievodcu. Tento nedostatok je podmienený aj tým, že neexistujú školiace príležitosti pre ľudí, ktorých by táto práca zaujímala – napríklad ľudia v dôchodkovom veku či študenti relevantných smerov by mohli byť za menší finančný zisk, alebo aj ako dobrovoľníci pomáhať v tejto oblasti rôznym múzeám, galériám či iným inštitúciám, a zároveň by takto mohli veľmi zmysluplne využívať svoj voľný čas (táto prax je tiež overená v zahraničí, napr. v Anglicku, a veľmi dobre funguje).

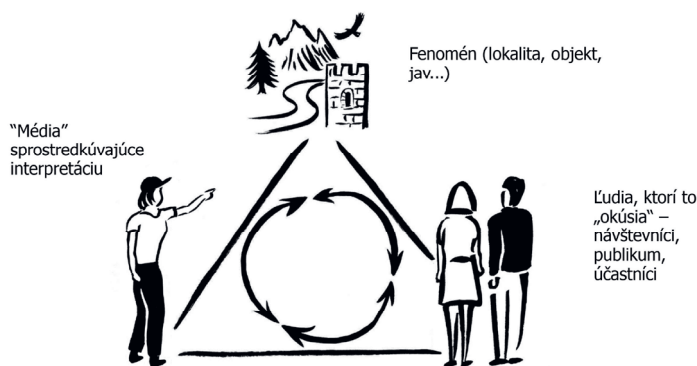
Veľmi často sa stáva, že ľudia žijúci v tesnej blízkosti historickej lokality či prírodnej pamiatky ani nevedia, ako tieto vznikali, kto bol ich zakladateľom, akú zaujímavú históriu má daná lokalita. Dôsledkom tejto „nevedomosti“ sa potom stáva, že obyvatelia stratia záujem o svoje prostredie, o aktívnu ochranu kultúrnych či prírodných pamiatok v ich okolí.

13. NÁVRHY NA ZLEPŠENIE

Pokiaľ by v budúcnosti samosprávy jednotlivých miest a obcí chceli využiť všetky prínosy, ktoré kvalitná interpretácia prináša a o ktorých sme písali v rámci tohto príspevku, mali by sa venovať nasledovným bodom:

- vytvoriť si tzv. plány interpretácie a konzultovať ich s inými samosprávami, partnermi, dohodnúť sa na spolupráci pri ich realizácii (spoločná interpretácia regiónu, mikroregiónu atď.);
- zapojiť sa do medzinárodných projektov venujúcich sa danej problematike, výmena skúseností s partnermi zo zahraničia, využiť už existujúce poznatky v danej oblasti, najnovšie trendy v interpretácii kultúrneho a prírodného dedičstva;
- zabezpečiť relevantné školenie pre pracovníkov;
- nové poznatky však nepreberať „automaticky“, ale snažiť sa byť originálny pri výbere formy a spôsobu interpretácie;
- myslieť na rôzne cieľové skupiny (deti, odborníci atď.);
- využívať aj prácu dobrovoľníkov ako sprievodcov po daných lokalitách (napr. ľudí v dôchodkovom veku žijúcich a veľmi dobre poznajúcich históriu daného miesta);

- zapájať miestnych obyvateľov všetkých vekových kategórií do tvorby miestnych interpretačných materiálov (sprievodcov, letákov, informačných panelov);
- zlepšiť spoluprácu a komunikáciu pri tvorbe interpretačných materiálov so subjektmi, ktoré sa tiež tejto problematike venujú – múzeá, galérie, informačné centrá, cestovné kancelárie, regionálne rozvojové agentúry, ale aj rôzne výchovno-vzdelávacie inštitúcie, stredné a vysoké školy, mimovládne organizácie, združenia umelcov a pod.;
- pri tvorbe interpretačných materiálov myslieť aj na zahraničných návštevníkov (tvoriť dvoj- a viacjazyčné texty);
- myslieť aj na údržbu a aktualizáciu vytvorených produktov a materiálov;
- nepodceňovať význam interpretácie nielen pre udržateľnú ochranu a zmysuplné využívanie pamiatok, ale i pre a zlepšenie kultúrnej pamäti!

Obr. 4: Interpretačný trojuholník. Zdroj: www.interpret-europe.net.

14. BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY

- [1] TILDEN, F.: *Interpreting our Heritage*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1957. ISBN 0-8078-4016-5.
- [2] <http://www.heritagedestination.com/freeman-tilden.aspx>.
- [3] <http://www.ahi.org.uk/>.
- [4] <http://www.interpret-europe.net/>.
- [5] <http://www.dobrainterpretace.cz/>.

Mgr. Michaela Kubíková
 Národný Trust n.o.
 Hlboká cesta 966/9
 811 04 Bratislava
kubikova@nt.sk

